СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 22. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 29-го січня 1941. No. 22. Jersey City, N. J., Wednesday, January 29, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗНЕСЕННЯ ОДНО-ЦЕНТОВОГО ПОДАТКУ

ОЛБАНІ. — Ґубернатор Нюйорського стейту Лімен подав проект буджету на черговий фіскальний рік, в якім пропонує, щоб знести стейтовий одно-центовий податок, накладуваний на особисті доходи. Водночас ґубернатор пообтинав деякі видатки, які попереднього року рекомендували републиканські асемблимени в стейтовій леґіслятурі. В тім обтято на 2% видатки на шкільництво, на кілька мілионів обтято видатки на будову нових шляхів та на сім міліонів обтято видатки на поміч безробітним і бездомним. Цілий буджет виносив 385 міліонів долярів.

УЧИТЕЛЬСЬКА ЮНІЯ ВИДАЛА СПИСОК.

НЮ ЙОРК. — Голова учительської юнії, Чарлс Гендлей, на якого був вибраний „варант" щоб його арештувати, згодився остаточно віддати в руки стейтового комітету дослідів комунізму в нюйорських школах, спис всіх членів згаданої юнії. Вслід за тим приказ його арештувати відтягнено. Згаданий комітет закидав учительській юнії, що в ній є чимало комуністів і та юнія займається ширенням комунізму по школах.

АМБАСАДОР І МІНІСТЕР ДО ЛОНДОНУ.

ВАШИНҐТОН. — У вашинґтонських офіційних колах говорять, що президент назначить Джана Винанта амбасадором до Анґлії, на місце уступилого Кенедіго, а водночас назначить йому до помочи міністра в особі К. Вилиємса.

ПАНІ РУЗВЕЛТОВА ПРО НАЦІОНАЛІЗАЦІЮ КОМПАНІЇ ФОРДА.

НЮ ГЕЙВЕН. — Підчас дискусії перед студентами Єйльського університету пані Рузвелт заявила, що колиб виринула до цього надзвичайна потреба, президент Рузвелт навіть завтра міг би перебрати під заряд держави фабрику Форда. Опісля професор Вольферс пояснив, що пані Рузвелт мала на увазі не одну лиш фабрику Форда, тільки взагалі великі компанії.

ВТРАТА СИРОВАТКИ ПРОТИ ІНФЛЮЕНЦИ.

НЮ ЙОРК. — Американське медичне товариство повідомило, що німецька субмарина затопила корабель на якім везено до Анґлії 500,000 давок сироватки, потрібної до защіплювання проти інфлюенци. Цю сироватку винайшли недавно вчені. Лікарське товариство зазначило, що це велика втрата. Але водночас додало, що ту сироватку тепер в Америці виробляють на ширшу скалю.

ФРАНЦІЯ ПРОСИТЬ ПОМОЧИ.

ВАШИНҐТОН. — Французький амбасадор Генрі Гей перед підсекретарем стейту Сомнером Велесом зложив прохання помочи харчів для Франції. Він сказав, що положення в Франції дуже важне і просить голод, та ріжні пошесні недуги, коли Франція не дістане помочи зза границі. Він заявив, що анґлійська бльокада не допускає харчів. Допустила лиш певну скількість ріжних синтетичних живин.

БЕЛЬҐІЯ НА ПЕРЕДОДНІ ГОЛОДУ.

НЮ ЙОРК. — Герберт Гувер, голова комітету помочи „пятьом малих европейським демократіям", заявив, що прислані до нього вістки з Бельґії від його дослідників вказують, що в Бельґії вже незадовго розпічнеться голод на широку скалю.

КРАДІЖ ДОКУМЕНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Аґенти Федерального Бюра Інвестиґацій арештували двох людей за крадіж тайних паперів з комісії цивільної служби. Серед арештованих знаходиться довголітній урядовець згаданої комісії, Гарлян Крендал. Підозрівають, що тут замішана чужа шпіонажа.

КАНАДА ЗАТІСНИТЬ ПРАВИЛА НА ПОЛОНЕНИХ.

ОТАВА. — Внаслідок того, що німецькі полонені старшини кілька разів втекли з транспортів, Канада тепер затіснить правила на полонених, зокрема відбере німецьким старшинам певні полекші, які уможливлювали їм втікати з полону. До тих полекш належить і це, що старшинам дозволювано їхати в вагонах зо спальнями. Та вночі, користаючи зо спальняних заслон, полонені старшини відкривали вікна і вискакували з поїздів. В той спосіб втік також летун барон фон Верра, і дістався на американську сторону. Щоб дістати леґальну причину дістати фон Верру назад в свої руки, канадійські власти закидають йому крадіж приватного човна, яке він забрав над берегом ріки і не віддав його власникови. Фон Верра тепер знаходиться в Ню Йорку і мешкає в готелі Астор.

ОГРАНИЧЕННЯ В ЗАКОНОПРОЄКТІ ПОМОЧИ ЧУЖИМ ДЕРЖАВАМ

Демократичні і републиканські провідники в конгресі висказали думку, що законопроект про збільшення прав президента в справах мілітарної помочи воєнним державам перейде в конгресі, але з певними змінами. Згадані провідники бажали стрінутись з президентом в ціли вилущення цеї справи. Провідник демократичної більшости конгресмен Рейберн заявив, що ні один законопроект в своїй першій редакції не є досконалий і його треба змінити. Тому і цей законопроект буде змінений, але так, що в ньому залишиться основний зміст. Сенатор Барклі, провідник сенатської більшости, заявив, що такі пропозиції зміни брано під розвагу: обмеження законопроекту до певного часу, можливо до двох літ, після чого цей законопроект автоматично перестав би існувати; виразна заборона уживати американських боєвих кораблів для конвоїв на европейські, загрожені війною води, ограничення видатків на воєнні ціли; звіти президента в справі помочи чужим державам перед конгресом, і т. п.

Конгресові провідники відвідували в тій справі департамент стейту і секретар стейту Кордел Гол їм без обиняків сказав, що міжнародне положення на стільки серіозне, що не можна зволікати з ухваленням згаданого законопроекту, бо кожний втрачений день зле відбивається на міжнароднім положенні.

ГАЛИФЕКС ПРО ЦІЛИ ВІЙНИ

Новий англійський амбасадор лорд Галифекс мав перший раз офіційну пресову конференцію і сказав журналістам, що найголовнішою воєнною ціллю Великої Британії є побити Гітлера і виграти війну. Опісля прийдуть на чергу інші речі, а саме, справедливе полагодження ріжних міжнародних справ, політичного, соціяльного і економічного характеру. До полагодження тих справ треба буде притягнути найбільше число миролюбних народів. Америка в тім полагодженні буде грати першорядну ролю, говорив Галифекс. Полагодивши справедливо ріжні спірні світові питання Велика Британія, разом з Америкою закріпляють у той спосіб тривалий мир на світі.

Про спробу інвазії Англії з боку Гітлера, Галифекс сказав, що Гітлер дістав би від англійців належну відправу. Англійські військовці, говорив він, навіть бажають собі цього, щоб Гітлер попробував здобути англійські острови. Галифекс з вдячністю говорив про ту поміч, яку дотепер вже дала Америка Англії і якої сподівається в будучім.

ЛОНДОН НЕ БАЧИТЬ УЖЕ ДРУГИЙ ТИЖДЕНЬ НІМЕЦЬКИХ ЛІТАКІВ

Лондонці зачинають привикати до того, що можна жити без німецьких літаків над головою. Минув цілий тиждень без німецьких налетів. І не видно німецьких літаків теж і в другім тижні. Це було якимсь час свого роду загадкою. Та тепер загал зачинає набирати переконання, що таки найважніша причина того явища це погана погода: гостра зима зо страшними заметілями, а над Англійським каналом дуже густа мрака.

„ЕМПРЕС ОФ АВСТРЕЛІЯ" СТОРПЕДОВАНА

Радіо подало, що одержало радіове повідомлення з „Емпрес ов Австрелія", що корабель зістав сторпедований десь недалеко африканської пристані Дакар. Корабель є так ушкоджений, що пасажири мусіли перейти до ратункових човнів. Пасажирами були певно вояки, бо корабель служив для транспорту війська. Передше був він одним з найкращих пасажирських кораблів. Він перевіз свого часу британську королівську пару з Англії на американський континент. Корабель має 21,833 тон посмности.

ВИВОЗЯТЬ ДІТЕЙ З БРІСТОЛЮ

Британії готуються на найгірше. Отсе є причиною, чому вивозять з Брістолю діти в безпечніші сторони в подібний спосіб, як це вже зроблено з дітьми Лондону. Перевіз дітей з Брістолю забере місяць часу.

БРИТІЙЦІ ДАЛІ БОМБАРДУЮТЬ

Не зважаючи на злу погоду, британські летуни таки дістаються на европейський континент і бомбардують воєнні обєкти. Що так є, видно з німецького звідомлення, що подає про жертви в людях в Ганновер, де бомбардовано нафтові рафінерії й залізничі вузли, які лучать Берлін, Кольонь, Гамбург і Франкфурт над Меном. Теж доносять з Стокгольму про бомбардування британцями норвезької пристані Нарвік, через яку ідуть доставі шведського заліза до Німеччини.

АРМІЯ ПОТРЕБУЄ ЛЕТУНІВ. — Військові рекрутаційні офіцири показують прапор, що має заохочувати молодих людей вступати до військової школи летництва.

ВИЛКІ ЗАХОПЛЕНИЙ ЗАВЗЯТІСТЮ І ДУХОМ БРИТІЙЦІВ

ЛОНДОН. — Вендел Л. Вилкі, суперник президента Рузвелта підчас останніх президіяльних виборів, прибув до Англії в „приватнім характері", але відбуває конференції з найвизначнішими державними мужами, як премієром Чорчілем чи Антоном Іденом, що виконує обовязки британського міністра заграничних справ. Вилкі питає теж про ріжні справи стрічних людей, що попадають йому під руки в готелю чи на вулиці. З того, що він заявив репортерам, виходить, що він застав в Англії те, чого надіявся, себто велике, подиву гідне піднесення духа. Казав, що не стрінув буквально нікого, що був би прибитий. Ось така постава британців зробила на Вилкого величезне взаження головно тому, що він уже мав нагоду розглянутись по місті й побачити власними очима наслідки модерної війни і те страшне знищення, яке вона приносить.

ЧЯНО ПІШОВ НА ФРОНТ.

РИМ. — Проголошено, що граф Чяно, італійський міністер справ заграничних, відійшов на фронт. Не сказано тільки, куди саме: до Альбанії, чи до Африки. Американські кореспонденти привязують до цеї новинки більше значіння, кажучи, що це буде получене з якимись поважнішими політичними потягненнями. До цього додають, що тепер вестиме заграничну політику сам Мусоліні. Про Чяна кажуть, що він уже раз був на фронті як летун в Етіопії. Він належить до ескадри „Десперата" („Очайдухи"), яка є на альбанськім фронті. Гр. Чяно, зять Мусолінія, був завжди за тісну економічну і військову співпрацю з Німеччиною.

НІМЕЦЬКЕ ВІЙСЬКО В ІТАЛІЇ.

БЕРЛІН. — Асошіейтед Прес подає, що німецька преса згадує за німецькі частини, що переїздили через Міляно до Полудневої Італії. Це, як кажеться, є летуни, що мають помагати італійцям в бомбардуванню британської фльоти на Середземному морі.

ОДНІ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ, ДРУГІ СТОЯТЬ ПРИ СВОЇМ.

РИМ. — Італійська преса пише, що це „смішне", що передавала Британська Бродкестінґ Корпорейшен, що в італійських містах Міляно і Турин італійці бунтувались, та що покликано німецьке військо, щоб зробило там порядок.

БІЛГОРОД. — З Югославії передають телефоном до часопису „Ди Ню Йорк Таймс", що німецьке військове командування перебрало в свої руки цензуру і комунікаційні осередки в Міляно й Турині. Німецька тайна поліція мала теж приглушити бунти і демонтрації. Німці мали арештувати кількох італійських офіцирів. Звіт подає також про кріваві наслідки бунту та про масові арешти в Північній Італії. В самій югославській пресі нема ніяких згадок про ті заворушення. Кажуть, що цензура не дозволила на таку згадку.

В ФРАНЦІЇ НУЖДА И ГОЛОД.

ВІШІ. — Як війна потриває довше, а не буде знікуди помочі, то Франція опиниться в страшнім положенню. За кілька десятків літ французи, що ще житимуть, скарловатіють наслідком недоїдання. Франції грозить голод і вимирання наслідкол епідемій, бо нема відповідної скількости літаків. В подібному положенню опинилась тепер і Бельгія, якої положення називають уже тепер трагічним.

АМЕРИКАНСЬКА РАТУНКОВА КОМІСІЯ.

БЕРЛІН. — В Берліні зїхались американські відпоручники, що обізділи Бельґію і Голяндію, щоб переконатись про положення краю. До Берліна прибув теж подібний відпоручник з Польщі. Їх звідомлення про те, що бачили, будуть переслані до Злучених Держав і використані для акції Гувера, що то хоче зорганізувати в Злучених Державах американську допомогу голодуючій Европі.

В ІТАЛІЇ ЩОРАЗ ГІРШЕ.

РИМ. — Обмежено в ресторанах їду спаґетів, рижу і макарону. На ті артикули будуть видавані картки з днем 1. лютого й тільки на картки буде можна їх дістати в ресторанах.

ВИСЕЛЯТЬ ПОЛЯКІВ.

ЛОНДОН. — Польські джерела подають, що офіційний орган Ґенерального Ґубернаторства оголошує, що всі німці, що мешкають на території Ґубернаторства будуть примусово переселені в ті частини Польщі, що вже зістали „інкорпоровані" до Райху. Знову поляки будуть з тої польської землі виселені. Розпорядок не подає, куди саме тих поляків виселять. Польські урядові кола подають, що на території, що її „інкорпоровано", живе 5 міліонів поляків. Виходилоб, що всі ті пять міліонів будуть виселені.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед вихідом числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сіти і Загряниці:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЩО ВОЮЮТЬ?

На тлі боротьби, що розігралася в американському конгресі довкола адміністраційного законопроєкту про допомогу Англії й надання широких прав президентові, виринула думка заставити воюючі сторони проголосити публично свої умовини мира. Провідники так званої ґрупи ізоляційної мають предложити резолюцію, закликаючу президента Рузвелта віднеслися до всіх воюючих держав, щоби вони сказали явно, на яких умовинах кожна з них готова зробити мир, та розкрити тайні міждержавні угоди про території, якщо вона такі має.

Цей намір ґрупи ізоляціоністів має глибокі основи в історії. Підчас великих воєн у минулому часто подавано до публичного відома умовини замирення. Робили це держави коаліції, що воювали колись проти Наполеона. Робили це обі сторони й то пару разів підчас першої світової війни.

Бажання знати такі умовини тепер є зрештою зовсім нормальним вислідом почуття страшного знищення, яке ширить теперішня війна, та припущення, що це знищення буде ще страшніше, якщо війни скоро не здержиться. Дотеперішний перебіг війни тим більше загострює цікавість людей знати, які наміри щодо остаточних умов полагоди теперішньої війни має кожна з воюючих сторін. Що хоче зробити Німеччина з Англією на випадок виграної? Що хоче зробити Англія з Німеччиною на випадок своєї виграної? Що задумує Німеччина зробити з Польщею, Бельгією, Голяндією, Францією, Данією й Норвегією та всіми тими краями, які ще можуть попасти під її мілітарну окупацію? Що зробила би Англія з тими краями на випадок, якби їй удалося, що нині виглядає неправдоподібне, вигнати німців з усіх окупованих країв? Спеціяльно, чи відбудовала би вона знову Польщу, Румунію й Чехословаччину?

Цікавість ізоляційної ґрупи зовсім природна. Одначе не зовсім розумна. Внесок, щоби президент Рузвелт домагався від Німеччини й Англії подання умов замирення, виходить видимо зо заложення, що кожна з цих сторін є однаково щира подати свої умовини мира, а подавши їх однаково чесно бажає собі своїх публичних заяв додержати. Нам певно бажалося би, щоб так було. Одначе так воно не є. Знаємо з безсумнівного досвіду історії, і то дуже недавної, що Німеччина своїх умов мира не хоче подати, а коли подасть, то не думає зовсім їх додержувати. Доказав це Гітлер цілою низкою своїх обіцянок, запевнень і виразних ломань цих виразних обіцянок. Питатися того, що зломив десять обіцянок, яку нову обіцянку він хоче нам дати, є відай не вершком дипльоматичного хисту, а чогось зовсім протилежного.

ЯК ДУМАЮТЬ БРИТІЙЦІ ВИГРАТИ ВІЙНУ?

Згадане вище питання цікавить сьогодня не тільки самих британців, але буквально цілий світ. І, очевидно, цікавить нас дуже й тут в Америці. Тому цікаво знати, як представляють собі свою перемогу в самій Англії, а саме про те пише Безил Кардю, що перебуває в Лондоні.

Очевидно, що пересічний бритієць, каже Кардю, далі переконаний, що буде так, як досі бувало, себто, що „Британія виграє останню битву", що „Німеччина вичерпне уже свої сили", та що „підбиті Німеччиною народи готуються до революції". Та, каже Кардю, йому іде про те, щоб висловити думки тих людей, що є у проводі, що ведуть війну і знають багато такого, що не є відоме звичайній людині. Отже думають ті люди про ту війну? Про це й Кардю говорить і те передає.

Гітлер є тепер горою. Він має у своїх руках Францію і повітряні бази недалеко Британії. Він має поживу в таких хліборобських краях як Голяндія, Данія, Норвегія і Швеція. Він збільшив свої промислові осередки, занявши такі промислові краї як Бельгія і північна Франція. Він дістає нафту з Румунії. Та проте це все не поможе йому виграти війну. Війни виграється офензивами. Як щоб він уже виграв був битву за Британію, яку розпочав у повітрі, то це булаб історична перемога, одна з більших у світовій історії. Але те, що є тепер, це лишень фаза в боротьбі за Британію. Історики колись занотують, що Британія виграла ту першу фазу.

Другий розділ війни розпічнеться впровадженням на більшу скалю пляну імперіяльного вишколу летунів. Цей великий військовий плян саме тепер застав впроваджений в життя. Більше як рік проминуло на приготованню основ: будівель і штабів. Цей плян тепер скінчено. Як якась надзвичайна машина, що виробляє ковбаси, так і та машина видає людей, що будуть вести війну, помагаючи британцям. Канада є їхньою батьківщиною. В Канаді вишколюються летуни з Австралії і Нової Зеляндії.

Є в пляні вишколювати кожного року від 50,000 до 70,000 молодих людей як досвідних летунів. Це значить, що буде вишколюватися 1,000 людей тижнево. З них 20,000 до 30,000 будуть пільотами. Решта — це повітряні гарматчики, радіові оператори, люди, що вмітимуть кермувати що. Британія сама пожертвувала більше як 1,000 літаків, яких уживається до вишколу летунів. У Канаді є більше як 70 шкіл, що вишколюють тих повітряних новобранців до їхнього великого завдання. Сказано про них, що вони є витревалі повітряні новобранці. Вони полишили свої спокійні фарми і свою офісову роботу, бо хочуть боронити батьківщину. Одначе вони є лиш частиною цеї великої повітряної британської потуги. У додатку вишколюється ще 10,000 летунів у Канаді, що походять з Великої Британії. Вони відїхали до Канади з літаками, приладами та інструкторами. Це доперва недавно проголошено, що ті люди є в Канаді, хоч деякі втаємничені, знали про це давно. Теж у Родезії та інших частях доміній вишколюється британських молодців, щоб вони були готові на ту хвилю, коли буде потреба вдарити на Гітлера. І дійсно, вони стануть незабаром прибувати до Британії в великих скількостях. У половині надходячого літа їхній наплив дійде до найвищого вершка. Тоді саме надійде і британський день порахунку. Пільоти будуть в Англії, літаки для них також надлетять, а бомби для скидання також мусять бути готові. Це показує, в який саме спосіб британці виграють цю війну. Вони вишлють у повітря безчисленні скількости літаків, що перевищать числом ластівки в часі еміграційного лету на південь. Британці заллють повітря над Німеччиною й окупованими нею теріторіями великими фльотами модерних літаків, кермованими людьми свіжими до боротьби, добре вишколеними, яких уми не були прибиті неприятелем, що бомбардує того, хто не вміє відповісти. Ті летуни полетять і ударять в саме серце Німеччини. Вони рознесуть її повітряну силу, порозкидають її залізничі шляхи, понищать її дороги, унерухомлять державу. Вони порозсаджують бомбами її фабрики, і сплюндрують її засоби. Вони здесяткують її війська, розметуть її силові заведення, порозбивають її воєнну машинерію. За кожну бомбу на сліпо кинуту на Британію, вони виладують 20 якнайдокладніше вимірених. Тоді підбиті держави зможуть легко викликати революції. А тоді Німеччина буде вже вичерпаною. Німецьку повітряну силу вже вжито в повній її силі проти Британії. В часі одного наїзду прибула вона в силі 1,000 літаків. Тепер британці знають, що це є все, на що вона може здобутися. У противнім випадку було би чотири налети один по одним, а кожний складаючийся з 1,000 літаків. Великі Гітлерові резерви показалися без бажаних наслідків. Ними є Стуки, денні, стрімголов падаючі бомбовики, які не дописали в налетах на Британію й Дарніери, що показалися напів перестарілою летунською силою. Німеччина не може тепер відбудувати своєї летунської сили, завдяки Королівській Повітряній Силі. Британські бомбовики вже зменшили до передвоєнних розмірів продукцію німецьких літаків. Вони будуть це робити далі, аж поки не прийдуть скріплення. Також британські борці будуть обороняти повітря над Британією. Ось у такий спосіб, пише Кардю, Велика Британія осягне перемогу над націвською Німеччиною.

„СПІЛЬНИЙ ҐРУНТ"

II.

Стара й нова іміграція.

Можна вважати найвимовнішим обявом наставлення редакції журналу "COMMON GROUND" до предивної мішанини рас і народів, котра складається на Америку, що вони закинули зовсім загально в Америці поширений звичай називати людей англо-саксонського походження американцями, чи навіть справжніми американцями, а людей іншого походження імігрантами, чи навіть чужинцями. Для „Комон Ґранду" перші це просто старші американці, а другі молодші американці. Розумна основа таких назв кидається кожному в очі по короткій застанові. Говорити про нових імігрантів, як про імігрантів, а про старших як про американців, чи одиноких правдивих американців, значить закривати очі на правду, що й ці нібито правдиві американці це теж потомки колишніх імігрантів, що між ними й тими, котрих вони називають імігрантами, є ріжниця лише в скількости поколінь, а не в походженні від тубильців. Одинокими, що можуть себе називати тубильцями, це хіба червоношкірі індіяни, щодо котрих відвічного існування в Америці деякі вчені підносять зовсім поважні сумніви, приписуючи й їм „іміграцію" (з Азії).

Традиції американців старого роду.

Виходячи з того заложення, редакція журналу „Комон Гравнд" старається зясувати читачам, що саме представляють собою ріжні культури, що входять у склад загальної американської культури.

Передовсім Марі Елен Чейс, професорка англійської мови в „Смит Коледж" і авторка кількох книжок про справи культури, зясовує, що для неї значить культура американців старого роду, в якій вона була вихована.

Носіями цеї культури були люди середньої кляси, англійської народности й пуританської віри. Вони прибули до Америки з вірою, що тут найдуть захоронення перед релігійними переслідуваннями. Це були ідеалісти, що пробували завзято перевести свої ідеали в життя.

Велике число первісних імігрантів цеї ґрупи були покінченими студентами найкращих англійських університетів; інші мали укінчені англійські публичні школи. Провідники їх це було освічені люди тодішньої Англії. Тому й не диво, що за першу основу доброго громадянства вони вважали освіту. То вони основали в американських пустарях школу, з котрої виріс Гарвардський університет. Традиція освіти це перша характеристична признака культури цеї ґрупи.

Другою признакою була гостра приємність учитися. Перші американці цеї ґрупи не дивилися за те, чи наука принесе матеріяльну користь; вони займалися радо й охочо „безпожиточним навчанням", бо вони вірили в вартість й красу самого навчання для самої науки. Докази цього наставлення можна найти в тому, що серед американських пустарів можна було стрінути школи, в котрих училися навіть латинської мови, а в кожній імігрантській хаті дітей учили читати й писати. Науку вважали не підходячою лише для майбутніх духовників, як це бувало тоді в інших народів.

Поза наукою первісні пуритани шанували високо тілесну працю. Немовби ідеалом людини в той час був чоловік, що живе в дикому лісі, рубає ліс для розбудови в ньому вищої культури, а вечерами читає латинські або грецькі книжки. Пошану для тілесної праці Мері Г. Чейз уважає найшляхотнішою признакою її культури. Так вона й каже „найшляхотнішою", гейби вона свідомо хотіла протиставитись своїх предків шляхті, котра й науки високо не поважала, а тілесну працю понижала.

Дальшою признакою пуританів були поважання й натиск на релігію. Це були люди глибоких вірувань. Вони були переконані, що поза ними й поза звичайними вартостями практичного життя є ще певні інші обективні вартости, через котрі треба дивитися на людей й на життя. З того наставлення лишилося й до нині навіть у тих, що пуританізм як віру закинули, глибоке заінтересовання релігією і фільософією.

Авторка, котра виросла в невеличкому селі на березі Майн, добре памятає, яке глибоке враження мала Біблія в її власному вихованні. З захоплення Біблією виросло з часом захоплення старинними грецькими фільософами Плятоном і Сократом.

Збираючи все разом, Мері Чейз бачить суть культури тих людей, з котрої вона вийшла, в нутрішній візії й в ідеалі освіченого, думаючого народу. Цю ідею вона немовби й збирає в заголовку своєї статті: „Руки й голови, що працюють разом".

Інша сторона медалі.

Артур Мейер Шлесінджер, професор американської історії в Гарвардському університеті, в своїй статті під наголовком „Імігранти в Америці" подає ще інші складні признаки культури старшої англо-саксонської культури.

Його стаття кидає відразу вязанку проміння на претенсії потомків старшої іміграції, що, мовляв, вона прибула до Америки для здійснення своїх ідеалів вищого життя. Передовсім у багатьох випадках основи головні мотиви іміграції не були такі високі. Наприклад одна з перших англійських кольоній в Америці, Джеймстави, що повстала в 1607. році, завдячує своє повстання просто купецькому бажанні кращих зисків. Іміграцією занялася спеціяльна комісія, котра добула від короля чартер і зєднувала собі по всій Европі імігрантів обіцянками кращого життя.

Велику частину імігрантів у ті перші часи поселення Америки становили „запоможені імігранти", себто люди з англійських вязниць і притулищ для бідних. „Обчисляють", каже проф. Шлесінджер, „що до 13 кольоній з Великої Британії вислано коло 50 тисяч злочинців", хоча очевидно треба бути дуже осторожним при вживанні слова „злочинець" у відношенні до часів, коли кара смерти була встановлена навіть за крадіж мяса вартости одного шилінга. Прибуло сюди теж багато бідних людей, які не мали звідки заплатити за переїзд і в заміну за перевіз віддавалися немовби в неволю на кілька років по своїм приїзді в Америку.

Доперва коли образ первісної англійської пуританської іміграції доповнити такими образками, можна буде краще зрозуміти, звідки то так легко в Америці повставали й ширилися думки, що люди так різно ріжняться одні від других, що одні з них можуть приноровитися до американських умовин, а інші не можуть; це й дає пояснення, чому це так в Америці легко приймається думку, що якісь верстви навіджені нуждою й кримінальністю, грозять надзвичайними небезпеками природному розвоєві громадянства.

(Дальше буде)

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(4)

Ростом лемко стрункий, кремезної будови, добре розвинений та сильний. Він круглоголовий, його очі здебільш і волосся темної краски; хоч у деяких селах, пр. в Тренчі, Даровi, Мошанці наглядно в Одреховій к. Заршина, Лосє (чудові лосянські бльондинки) переважають ясноволосі типи та синьоокі. Жінки стрункі, веселі, мрійливої деколи вдачі, красні, здорові під кожним оглядом і на пречуд працьовиті. Переважають красуні чорноброві, кучеряві, зі смаглявим личком (Великий Вислік, синьоокі — білолиці в Боську і Синеві під Римановом, русяві Крампна, Дуклянщина і т. д.).

Лемко до всього здібний; що очі бачать — руки роблять; він підприємчивий, хвацький та чесний. В біді ратують себе взаїмно, помагають собі, поважають і шанують себе та свою окремішність.

Вдача лемка загартована, тверда, рішуча та статочно-розважна. Лемко любить довго терпіти, але біда тому, хто його напастував би; не дарує пяди землі; він зрісся з горами, полюбив їх як рідну матір, дорожить ними. Тут і його світ.

Расова спільнота лемка з українським народом, краса, сила й плодовитість — це міцна вопорука і багацтво його майбутности.

Приріст населення нічим не спинюваний, нормальний; кожна лемківська хижечка повна робучої челяди, а піч повна дітей. Ґелядь кидається на всі сторони, щоб виживити себе та прожити. Жадна тяжка праця не відстрашує лемка, він потрафить на рівні з американськими мулами — працювати в американських копальнях, щоб помогти залишеній рідні в Карпатах. Лемко знаменитий рільник - фармер у Канаді, добрий пастир-годівельник в Аргентині; ощадний купець - промисловець в Америці.

Лемко — це прастаре українське расове племя, що з своїм говорі задержало донині дуже багато старо-українських слів як: гуслі (скрипки), гудак (скрипак), сипанець (шпихлір) і т. д. Найзамітнішою прикметою лемківської говірки є постійний наголос на передостатнім складі слова (вода, вікно і т. д.). Через вікове сусідство з поляками і словаками мають лемки в своїй мові (бесіді) багато чужих слів. Одначе лемківська говірка належить до української мови і тут бере свою основу і підложжя.

Звичаї та обичаї. Лемко в нічому не остався позаду своїх братів - українців. Справляє гучні хрестини, шумне весілля, повне життя і співу. Святкує „собітку" в день Івана Купала, любить празники (кермеши), обходить Великодні Свята, пишучи своєрідну питому лемківську писанку. Також і Різдво багате в ріжні обрядові звички та вірування. Зокрема велику вагу привязує до свята Йордані, Покрови Пр. Богородиці, Спаса, Вознесення, св. Миколи, св. Андрея, св. Юрія, св. Димитрія. Лемківське життя оплетене та окутане чудним повірям, основанім багатьома переказами, що їх переказують з роду в рід і віруваннями-забобонами.

У ньому багато находиться спільного цілому українському народові, що разом з питомою лемківською народньою ношею лучить Лемка з усім що своє-рідне, з діда прадіда — українське.

Пісні. Серед ріжних обставин твердого життя, витворили мешканці західних Карпат, ці тихі працівники — лемки багату пісенну культуру. Українські знавці доказують, що так, як українська мова ділиться на кілька говірок, між якими є лемківський говір, подібно також і українська пісня ця мова душі має дві головні відміни. Відміни ці не є дуже давні, є новішого походження. Одна частина, це східна — придніпрянська, більше поступова, друга частина карпатська (гірська), більше старинна. Тут саме належать між іншими й наші лемківські пісні. Лемко, що не любить з природи новостей, не спішився, щоб і свою пісню змінювати. До тепер ще співають старі, типово українські, обрядові пісні, як:

Колядки:

— Гаса, хлопці до ряду, —
Пропиємо коляду!
— Пришли-сме ту щедрувати
Чи готови колачи? Щедрий вечер, добрий вечер і т. д.

Весільні:

Позерай, пані матко (2),
Ци ся виют вінці гладко? (2).
Ци зте нам ту раді, ци зте нам не раді?
Як зте нам не раді, то підеме з тади.
В нашім дворі став, де я ся ту взяв.
Ходив ем по Україні, люди мі тя нараїли, Пан Біг мі тя дав.*)
— Коло той хижи зіля (2),
Зачинаться весіля (2).

— Сияла зірка, сияла,
З ким ти Марусю шлюб брала?
З Тобою Яньчику—з Тобою,
Як ясний місяць з зорею, з зорею!

Гаївки: (останки гаївок у піснях, що втратили обрядове значіння):

— До сашу дівчатко, до сашу,
Будемеся любити до часу.
Ищи сашовина не зишла,
Уж ся наша любость розишла.

Ей сяя гоя, лелия —
Што-же мі ся в брудку превия.

Ой горіла липка, горіла,
А під ньов милейка сідила!
і т. д.

Обжинкові:

Вийдь же, газдине, до нас
Одбер віночок од нас
Не вийдеш си го купіц,
Пуйдземе ци го препіц.
(Вплив словаків).

А наша їмость не пишна
На воротойка вишла.
Ой спи, їмостю, доволі —
Кедь маш вшитко в стодолі.

(Дальше буде).

*) Співають в селі Милику, к. Мушини. Іван Бугра „Українське весілля на Лемківщині", Львів 1936.

З ВІДОМОСТЕЙ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ І УКРАЇНСЬКИХ ЛЮДЕЙ

„Коротка Історія України" й інші історії.

Дня 23. грудня повідомило московське радіо, що колектив професорів Української Академії Наук в Києві видав по трьох роках праці „Коротку Історію України". В історії цій представлено визвольну боротьбу України на основі науки марксизму - ленінізму. Як ця „історія" в освітленні цеї „науки" виглядає, можна собі дуже легко уявити. Коли по такій довгій праці видано лише коротку історію, то можна гадати, що її переоблено кілька разів відповідно до незвичайно швидкої еволюції політичних поглядів самих московських можновладців в напрямі до старої царської „матушки Расеї". Зрештою, примушується робити безглузді вихиляси, щоб поєднати московські традиції з соціялістичними засадами, лише „українських професорів", для московських „професорів і письменників" вони вже зовсім не обовязкові; ці пустилися вже цілком вільно за каламутними хвилями історичного московського імперіялізму.

Державне совєтське видавництво діточої літератури, „Детіздат", видало в останнім часі цілу купу книжок з обсягу „російської" історії, шовінізм яких примушує мабуть повертатися від заздрости в труні самого Генрика Сєнкевича, хоч таланови автора „Кво вадіс" ці московські писання навіть здалека не дорівнюють. Про зріст і вартість їх дає деяке поняття літературний критик в „Звєстіях" з 26. XII. Він критикує там „блискучий твір" затитулований „Полтава" з пера якогось Г. Штторма, закидаючи йому, що він не зазначив „брак навіть найменшої цивілізації в добі Петра І". Не подобається критикові також, що „всі вороги — шведи, татари та інші такі кволі і чекають лише на те, щоб герой розбив їх на якійсь сторінці книжки". Дуже хвалить критик кілька повістей присвячених „непереможному Суворову", память якого саме тепер святкується в СССР. До цього святкування швайцарська преса зрештою додає, що коли військо Суворова доконало історичний перехід Сан-Готард, то його розбив генерал Масена біля Ціріху, про що розуміється в московських „історіях" піде нема найменшої згадки.

Але найбільш характеристичним для сучасної „ідеольогії" московського імперіялізму є погляд критика в головнім органі московського уряду на Потемкіна. Про нього він такої думки: „Не можна змальовувати Потемкіна по грубіянськи лише як ліноха і фаворита, він був людиною великої політичної думки, значним адміністраційним впорядчиком величезної території... „Щоб зрозуміти належно таке ставлення сучасних московських імперіялістів до цього улюбленця „імператриці" Катерини II., яку український нарід титулує в своїх історичних піснях „клятою" а навіть „сучою бабою", треба пригадати, що саме Потемкін роздарував сотки тисяч українських селян московським дідичам і запровадив на Україні найтяжчі форми кріпацтва. Цейже самий Потемкін відомий в Европі як творець „потемкінських сіл", декорацій вибудованих по березі Дніпра, що мали переконати його сантиментальну державну „бабу" відносно добробуту українського селянства в часі її подорожі по Україні. Подібні статистичні „декорації" дотично чужих націй СССР виставляють сучасні московські можновладці перед цілим світом. Отже зрозуміло, що память Потемкіна мусять дуже шанувати.

З музичного життя у Львові.

З листів щойно одержаних в Америці зпід большевицької окупації довідуємося дещо про музичне життя у „червоному" Львові. Як можна було догадуватися, найважнішу ролю в ньому грають там не-українські музики... Отже наприклад одним директором Музичної Академії є український композитор Василь Барвінський, але фактично, всіми музичними ділами завідує другий директор, композитор Юзеф Кофлер та професори Леопольд Мінцер (піяніст) і Марян Бауер (скрипач). Очевидно, усі три не-українці. З українців професорами Музичної Академії зістали: Осип Москвичів (скрипак), Борис Кудрик (історія музики), Галя Левицька (фортепіян) та Любінецький (спів). Доцентами є Тарас Шухевич (піяніст) і Зиновий Лисько (композитор). Піяністами у радіо є самі не-українці: Гінсберг, Мармор і Штайнбергер, дарма, що одним з управителів радіостації є українка Ірина Шмериковська - Приймова (співачка). Іншими музиками, які відграють ролю в музичному житті Львова є не-українці Барбаг, Гермелін і Лісса. Є ще й поляки Солтис і Хибіньскі. Симфонічними концертами диригує Паін, москаль з Києва, та Горовіц, не-українець зі Львова.

Польська газета про Львів.

Нюйорський „Нови Свят" пише про Львів між іншим таке:

У Львові щораз менше львівян. На вулицях юрба говорить ріжнородними мовами, не бракує навіть чорних сартів і казбеків з далеких азійських республик. Строї ріжнородні. Жінки в вечірних одягах, в блюзках без рукавів, в фартухах... Львів вичерпується з гардероби. Домі націоналізовані, власники виселені зі Львова... Рент в націоналізованих домах виносить від 30 копійок до 6.80 рублів за квадратовий метер. Найвищий рент платять рідні тих, що служили в польськім війську чи поліції, а також священики.

Помер молодий канадійсько-український священик.

В Римі помер 26. листопаду 1940 р. о. Василь В. Скублений, ЧСВВ, українець із Канади, що перебував там на студіях. Походив зі Стар, провінція Алберта, де народився 28. жовтня 1914 р. Священиком став в 1938 році. В 1939 році був у Галичині й там захопила його большевицька влада. Там оглянув власними очима нову трагедію українського народу.

Українців з Варшави переселюють в Люблинщину.

Берлінське московське „Новое Слово" подає, що українці з Варшави і варшавської округи будуть виселені в Люблинську округу. Знову москалі зможуть переселитись з Люблинщини до Варшави чи варшавської округи. Переселення має бути „добровільне" (?) при допомозі „Русского Національного Комітету" і українських організацій.

Загострення курсу.

Втікачі зо західньо-українських земель подають, що в Перемишлі під Совєтами побито й арештовано сімох українських священиків. Заборонено листування з вивезеними з Галичини людьми, головно з тими, що їх вивезли до Казахстану.

Політика — виключена.

Український Центральний Комітет у Кракові оголошує щоб всі мали на увазі, коли звертаються до нього, що „з обсягу діяльности УЦК виключена всяка політика" та що „під безпосередньою німецькою управою знаходиться ціле шкільництво, отже й українське..." Далі УЦК звертає увагу на часті нарікання українського загалу за те, що Комітет „не поліпшує української дійсности". Комітет відповідає, що „нелегка справа репрезентувати, організувати та відповідати за щось, що було руїною, або повстало з хаосу". Комітет признає, що є далі зле, тільки каже памятати, що на тім терені не було „ніодної української народньої школи, ні середньої й ніодної української газети". Комітет апелює до українського громадянства в тому напрямі, що від українського громадянства може вийти поліпшення долі. Треба жертвувати і працювати.

Українські правники пробують себе організувати.

З поодиноких звідомлень виходить, що зпід Совєтів вивтікало велике число українських правників, що знайшлися в тяжкому положенню. Ті, що є в Генеральнім Губернаторстві пробують себе зорганізувати. Між тими, що зійшлися в Кракові на наради видніють такі імена: адв. д-р Ст. Шухевич, д-р В. Сопуляк, м-р Конюх, адв. Я. Падох, д-р В. Загайкевич, віцепрезидент апеляційного суду, през. д-р М. Волошин, д-р П. Лисяк, м-р Яворський, д-р Мацьків, м-р Богун, м-р Ценко, м-р Палашевський, суддя апел. суду д-р Гр. Лучаківський, д-р Р. Савойка, м-р В. Мигаль, м-р Л. Ребет.

Шевченківська вистава в Празі.

З нагоди 100-ліття першого видання Шевченківського „Кобзаря" відбулась в Празі в неділю, 24. листопаду м. р. українське культурно-національне свято, в якому взяли участь усі українці з усіх земель. Музей Визвольної Боротьби в Празі влаштував виставку. Саля не могла помістити приявних учасників. Ніхто не надіявся аж такого натовпу. Свято отворив проф. А. Яковлів, голова Товариства, підкреслюючи значіння „Кобзаря" Т. Шевченка в життю українського народу. Про Шевченківський відділ Музею та про колишнього голову Т-ва і відомого шевченкознавця проф. С. Смаль-Стоцького говорив проф. С. Сірополко. Проф. Смаль-Стоцький, говорив проф. Сірополко, добачував головну нашу хибу, яка все нам перешкаджає прийти до власного державного життя, в тому, що ми не шануємо наших історичних традицій, не цінимо дідами нашими надбаного добра... Проф. Антонович пояснював потім експонати Шевченкіяди. На виставі могли відвідувачі оглянути теж найцінніший скарб Музею — військовий прапор. Виставлені матеріяли були дбайливо підібрані й зі смаком упорядковані. Вони займають більшу салю і шість кімнат та розміщені ось так: 1. саля: Видання творів Шевченка. Портрети Шевченка. 2. Копії малярських і графічних творів Шевченка. 3. Скульптурні речі та світлини автографів Шевченка. 4. Література про Шевченка. Портрети Шевченка. 5. Преса, присвячена Шевченкові. 6. Культ Шевченка. Музей Визвольної Боротьби відзивається до українського громадянства за жертвами і подає свою адресу: Koromirova 6, Praha—Nusle II.

Отець Куницький у Відні.

Подають, що на початку академічного року для українських студентів, що є на вигнанню у Відні, а є зорганізовані в найстаршім українськім академічнім т-ві „Січ", відправив Службу Божу в церкві св. Варвари о. прелат Л. Куницький, широко відомий в останніх роках зо своєї доброділкої акції, зокрема з опіки над політичними вязнями. Головою „Січи" є тепер студент Б. Лончина, що був делегатом на зїзд „Пакс Романа" в Ню Йорку.

З вистави української книжки і преси.

Згадана вистава відбулась в Кракові з нагоди жовтневої кампанії, щоб поширити між українськими масами українське друковане слово: українську книжку і газету. З цеї нагоди були відправлені в греко-католицькій і православній церкві Богослуження з відповідними проповідями. Виставу відкрив проф. І. Зілинський. Були рецитації Ю. Геник-Березовського. Салі, де були розміщені експонати, о- [illegible] Гординський.

[illegible] ВІЙСЬКА ВИСИЛАЮТЬ ІТАЛІЙСЬКИХ БРАНЦЕВ ДО ПАЛЕСТИНИ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НА ЯНІВСЬКОМУ ЦВИНТАРІ

Подовжна, чотиро-гранна тесана плита. По середині видовбане місце на грядочку землі, а в ній чиясь дбайлива рука посадила дрібні сині незабудьки.

На плиті з одного кінця тяжить камяна брила, в якій вміщено чорний лискучий граніт.

Це — могила Ольги Басараб.

Плакуча верба сумно спустила свої квіття і таємно шепче:

Спи, спи вічним сном... Нахмарені мури Бриґідок нагадують жахливу драму, яка розігралась в ночі з 12 на 13 лютого 1924 року. З того часу у всіх тюрмах, де сиділи українські вязні, цей день минав у глибокій жалобі. В полудне, коли по всьому Львові гуділи дзвони, кожний український вязень клонив голову у 10-хвилевій мовчанці. Деколи ринула гаряча, перлиста сльоза. У вечорі у кожній келії горіла свічечка, перевязана жалібною і синьо-жовтою стяжкою.

Це — спомин про Неї.

Так було досі. А як тепер?

Чи там у Львові загуде дзвін, загуде дзвін в її память? Чи там можна поклонитись могилі, в якій спочило скатоване тіло нашої геройської сестри? Чи вільно там згадати її невтомну, повну посвяти працю для свого народу і чи хоч вільно вимовити голосно її імя?

Не знаємо...

Здається, що саме тепер хочеться кричати на ввесь світ про це, що ділось в цю ніч, коли катували покійну Ольгу. Хочеться розказати про її терпіння і біль, про страшну моральну зневагу і жахливу смерть, а заразом про велич і шляхотність душі цеї українки!

Спомин про Ольгу Басараб не згасає в серцях українського жіноцтва по цім боці океану. Память про неї перетворюється у символічне джерело, з якого пливе сила українського патріотизму. Це відчуває і те жіноцтво, що є з української крови, а живе в Америці. Воно, коли тепер ворожі руки перервали звязки з рідним краєм, із ще збільшеною силою припадає до Покійної Ольги-мучениці, шукаючи в неї обнови і піддержки душевної.

Українське жіноцтво шанує дорогу память Ольги Басараб. Твориться окрема література про Неї. Складаються поезії й пісні. На відповідних жалібних святах громадянство слухає докладів про життя і геройську смерть Ольги Басараб, порівнує вільну землю Вашингтона з невільною Україною у ворожих руках і благодарить свободу Америки, де можемо голосно говорити про Україну та її кривди.

Як у нас в Дітройті, так хай у місяці лютім, кожна українська громада святкує память Ольги Басароб. Хай наші думки линуть там, у Рідний Край, а наші серця хай хоч раз у рік огорнуть своєю любовю ось ту самітню могилу, що там у Львові — на Янівському Цвинтарі.

Ю. М. Шустакевич,
Дітройт, Міш.

Організуються теж і українські інжініри та техніки.

Загарбання західньо-українських земель Совєтами вигнало з Галичини значне число українських інженірів і техніків, що тепер змушені пристосовуватись до нових невідрадних обставин. Не зважаючи на гірке життя під німецькою окупацією, таки почали себе організувати, а навіть проявляти наукову і громадську активність. Виготовлено цілу низку рефератів на теми фахового шкільництва, лісового господарства, українського будівництва, господарського стану українського населення під німецькою окупацією і т. д. У тій праці брали участь інжинірі: Іваницький, Хроноват, Деревянко та Маслов. Виготовлено матеріяли для технічно - господарського збірника, що обійматиме статті українських інжинірів - науковців, як проф. Фещенка-Чопівського, проф. Іваницького, проф. Шовгенів й інших. Зїзд інжинірів відбувся в Варшаві в днях 1. і 2. листопаду. Зїзд попередила Служба Божа у православній та греко-католицькій церкві. Наради відкрив інж. Богдан Швед, проводив зїздом інж. Міляновч та інжинірн Кохановський і Кос, секретарювали інжинірі: Домбровський і Козак. Реферати, що відносились до економічного стану на українських землях, виголосили інжинірі: Міланич, Огієнко, Шовгенів, Кулиняк, Мурашко, Чернік. В зїзді взяло участь коло 100 осіб з 14 ріжних місцевостей. Дискусія обертались біля того, щоб звернути українську молодь до технічних студій. Властива ціль зїзду була: зорганізувати розпорошених українських інжинірів і техніків.

ЯПОНІЯ І СОВЄТИ

ТОКІО. — З того, що заявив японський міністер заграничних справ про Совєти, виходить, що є поважні вигляди на те, що прийде між Совєтами і Японією до тіснішого порозуміння. У звязку з тим можна читати в японській пресі про такий „новий порядок" у світі, де будуть тільки такі потуги: Німеччина, Японія, Росія і Америка. З того виходить, що японський „новий порядок" ліквідує Велику Британію. Коли іде про Совєти, то кажеться, що порозуміння з ними мусить опертись теж на чомусь „конкретному", себто на признанню Совєтам якихсь нових користей.

ВИГЛЯДАЄ, ЩО НІМЦІ

АТЕНИ. — Американський воєнний кореспондент, що є при грецькій армії, подає, що італійці ведуть вже від кількох днів безуспішну офензиву. Але одно завважується: летуни злітають тепер дуже низько й дуже відважно бомбардують. Кореспондент додає, що це певно не є італійці, а тільки — німці.

Не уважай приятелем кожного, що зве себе твоїм приятелем.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

WILKES BARRE, PA.—The St. John Baptist Society, Branch 223, of W.B., Pa., will houd a meeting on Sunday, Feb. 2, 1941, at St. Peter & Paul Ukrainian Church Hall, 637 N. River St., W.B.Pa. The Pres. Mr. John Bornas urged that all members of the Ukrainian Nat. Ass. of the older division to attend the meeting. There will be an election of Delegates to the Convention to be held at Harrisburg, Pa. It does'nt matter whether the members belongs to the Sich Benefit Brother Hood or not. It will be greatly appreciated of everyone attends.

The Fin. Sec. Mr. Theo. Hrynkiw urged that all members make their payments on dues or trey will be suspended. — John Hrenceein, Rec. Sect'y.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У Брандвілі, Па., на фармах у власному домі помер наглою смертю в 10 годині перед полуднем 26. січня 1941. року довголітний член відділу 98. У. Н. Союзу

ВАСИЛЬ ХИЛЯ.

Василь Хиля був принятий до Братства 1907. року. Полишив вдовою жену й сиротами 6 синів, одну доньку й 16 внуків.

Пихорон відбудеться в четвер, 30. січня, в годині 9. зрана з дому до церкви св. Михаїла в Шенандоа.

Вічна Йому память!

Іван Чорній, секр.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ.

А. Курдидик.

АГАСВЕР

(Звідки взялося оповідання про жида вічного мандрівника).

Вістки про жида, вічного мандрівника даремно шукати в Євангелії, в Діях Апостолів, чи хоч би в апокрифах.[1]) Найстарша звістка про нього находиться у старохристіянській „Жалібній пісні". В ній описані пригоди цього жида від хвилини, коли його вигнали з Єрусалиму, а не від прокляття, яке на нього впало. Крім цього є багато оповідань ріжних людей, що ніби зустрічалися з ним. Їх посписували в літописах, але всі ці вривки оповідання находимо щойно в творах XVI. ст. В тому таки часі, в XVII. в. (1602), появилася в Німеччині книжечка, а в ній оповідання єпископа зі Шлєзвігу[2]), Павла Айцена, який запевняє, що 1542. р. зустрів був Агасвера в місті Гамбургу.

Він оповідає, що скінчивши школи в Віртембергії, вернувся до Гамбургу, де жили його батьки, й найближчої неділі пішов до церкви. Там завважив підчас проповіді високого діда з довгим волоссям, що спадало йому аж на плечі. Стояв він, босий, проти проповідальниці й уважно слухав голосу пан-отця. За кожним разом, коли священик вимовив імя „Ісус", дід клонився низько, покірно бився у груди й важко зітхав. Хоч зима була важка, він був тільки у штанах, що знизу були вельми обдерті, переперезані в поясі. Могло йому бути яких 50 років. Кілька осіб, що були в церкві, нагадали собі, що десь вони вже бачили діда: в Англії, у Франції, в Італії, в Персії, в Еспанії, в Польщі, в Росії, в Латвії, Швеції, Данії, Шкоції та ще по інших краях.

Коли проповідь скінчилася, Павло Айцен підійшов до діда і спитав його, хто він та звідки прийшов до Гамбургу. Незнайомий відповів дуже скромно, що він зроду жид, що імя його Агасвер, що з фаху він швець і далі: що сам особисто був свідком розпяття та смерти Христа, що живе досі й пройшов уже мало не всі країни світу. На доказ цього оповів багато подробиць із процесу та мук Христових.

В поведінці Агасвер був дивно спокійний та обережний, говорив мало й тільки відповідав на запити; коли його запросили на обід, їв небагато і то стоячи, завжди кудись квапився, ніколи не побував довго на однім місці.

За ввесь час, коли був у Гамбурзі й Данцігу, ніхто не бачив, щоб він хоч раз сміявся. Коли приходив до якоїсь країни, говорив місцевою мовою. Не міг слухати богохульств, або як хто клявся на Христа, а як чув, то страшно обурювався. Люди зїздилися з далеких сторін, щоб побачити його. Давали йому гроші, але він не брав ніколи більш, як два есхаліни[3]), які він як-стій роздавав бідним. Заявляв, що йому непотрібно нічого, бо Бог тямить про нього від хвилини, коли пожалував свого гріху, та що простить йому те, що несвідомо зробив.

Стільки про вічного жида оповідає єпископ Айцен у своїй книжечці. А „Жалібна пісня", що вийшла друком вперше 1609. р. в Бордо[4]), пише про нього таке (подаємо у скороченні):

„Хіба може бути щось зворушливіше від нужди жида, вічного мандрівника? Одного дня біля міста Брюсселю[5]) підійшли до нього на дорозі два ввічливі громадяни. Ніколи ще не бачили дідуся з такою довгою бородою. Гидкий його й безладний одяг казав і здогадуватись, що це хтось зовсім чужий. Він мав хвартух на собі, як який робітник. До нього відізвалися:

— Добрий день, добродію! Залишіться на хвилину з нами. Будь ласка, не відмовляйтеся, звільніть свої плечі!

— Панове, знайте моє нещастя: мені ніколи не вільно спинятись ні тут, ні ніде. Чи гарно на світі, чи ні, я мушу йти безупину.

— Зайдіть до тієї корчми, старче чесний! Поділимося з вами свіжим пивом із бочки.

— Радо вихилив би я з вами два ковтки, але сісти не можу, мушу стояти. Ваша доброта мене бентежить.

— Цікаві ми знати ваш вік. З обличчя виглядаєте дуже старий: мабуть вам сто або більше років.

— Моя старість — моя завада. Я маю вже більше, ніж 1600 років, а не дорахосую 12 літ, які я скінчив, коли Христос народився.

— Чи ви не той, що про нього стільки говорять? Той, що його святе Письмо називає жид-вічний мандрівник? Скажіть, будь ласка, ви це?

— Ізаак Заґедем — моє прізвище, я родом із відомого міста Єрусалиму. Так, мої діти, це я — жид-вічний мандрівник. Небо справедливе. Який важкий для мене цей вічний хід! Уняте оце йду я довкола світу. Кожний умирає, коли на нього прийде черга, а я мушу жити вічно. Минаю моря, річки, потоки, ліси, пустелі, гори, узгіря, долини, — для мене поганих доріг немає. Бачив я в Европі, в Азії бої й погроми, що забрали неодне життя. Я минав їх і мене не ранили. В Америці й Африці я бачив велику пошесть: — очевидна смерть, але не для мене. Я не маю ніяких засобів, ні хати, ні нічого; пять шагів у гаманці — вне моє майно. Всюди, на кожному місці тільки всього в мене при душі.

— Ми вважали за видумку, за брехню все те, що нам оповідали про вашу муку. А ось це правда. Видко, ви мусіли дуже важко прогрішитися чимось, коли Господь так тяжко сказав вас. Скажіть нам, за віщо така кара?

— Жахлива нахабність, ось причина мого нещастя. Який я був би щасливий, колиб цю вину змили з мене! За суворо обійшовся я зі Спасителем моїм. Ішов Він під хрестом на Голготу, минав мою хату і спитав мене лагідно: „Чи дозволиш, друже, щоб я спочив тут?" Я відповів йому з бунтом, бездумно і грубо: „Геть від моєї хати, злочинче, бо Ти ганьбиш мене!" Ісус, сама доброта, відповів зітхаючи: „Ти ходитимеш тисячі років, аж Страшний Суд зупинить твою муку". І в тій хвилині я сумний пішов зі свого подвіря. Мене пік біль — та я пустився в дорогу. Відтоді ходжу день і ніч, безупину. Панове, час іде, бувайте здорові. Дякую вам за вашу ввічливість, але болі мої за великі, коли стою".

Так описує Агасвера книжечка „Жалібна пісня". Крім неї, є ще багато дрібніших записів про появу тієї дивної людини в ріжних частинах світу. Два посли з Гольштайну записують у своїх денниках, що зустрілися з Агасвером у столиці Еспанії, в Мадриді ще 1575. р. Інші люди мали ніби нагоду зустрінутися з ним у Відні 1593. р. і в Любляні 1601. р. Відомі теж звідомлення осіб, що мали бачити його постать у Кракові, в Латвії й Москві.

Та не вважаючи на саме праджерело оповідання про жида-вічного мандрівника, що його записали значно пізніше, важко заперечити, що в нім замкнений незвичайно глибокий зміст, символ (знак), який і дав оповіданню таку живучість. Бож Агасвер це — все людство в черзі часу, присуджене на безупинну мандрівку по земній кулі, людство, що вгинається під вантажем помилок та гріхів, але має надію на визволення та прямує до нього. Через таке своє значіння, це просте оповідання перетворило віки й зацікавило здавна мистців, письменників і поетів.

І так найбільший німецький поет Йоган Вольфґанґ Ґете зробив був нарис великого оповідного твору (епосу) про мандрівки вічного жида й не виконав його тільки через свою смерть. Задумували писати про Ізаака Заґедема й інші німецькі поети. З французьких письменників Едґар Кіне[6]) написав про Агасвера чудову драму. Александр Дюма[7]) — батько і Ежен Сю[8]) — повісти.

З українських письменників згадує Агасвера Олекса Стороженко[9]) у своїй повісти „Марко Проклятий", де описує зустріч українського вічного мандрівника з Ізааком Заґедемом. В новішій українській літературі послужила постать вічного жида за підклад до оповідання з революційних часів Климові Поліщукові.

[1]) Апокрифи — грецьке слово, це тайні або заборонені Церквою твори, що пояснювали, не все згідно з Святим Письмом, незрозумілі слова Біблії або доповнювали її новими оповіданнями.

[2]) Шлєзвіґ і Гольштайн — країни в північній Німеччині, вже недалеко Данії.

[3]) Голяндський гріш.

[4]) Бордо — місто в південно-східній Франції, над рікою Гароною.

[5]) Брюсель — головне місто теперішньої Бельгії.

[6]) Едґар Кіне (Quine), французький поет, фільософ і історик (1803—1875).

[7]) Александр Дюма (Dumas) батько, автор багатьох, славних на ввесь світ, цікавих романів (нараховують їх 257 томів).

[8]) Ежен Сю (Sue), (1804—1857) написав теж багато цікавих романів.

[9]) Олекса Стороженко (1805—1874), знаний у нас більше з гумористичних оповідань, хоч його „Марко Проклятий", написаний на основі народніх переказів історичний роман, теж відомий.

НА НЕ ЗОВСІМ МЯГКУ ПОСТІЛЬ. — Бет Дейвис, відома фільмова зірка, мала в ролі зіскочити з літака. Вона зіскочила зовсім добре, але осіла на колючий кактус.

ҐРУПА КОНҐРЕСМЕНІВ ОПЛЕСКУЄ ЛИНДБЕРҐА. — Між тими, що оплескували Линдберґа за його зізнання перед конґресовим комітетом заграничних справ, були конґресмени: Едит Норс Роджерс, Чиперфілд, Ворис, Стернс і Мундт.

РУМУНІЯ У ВІЙСЬКОВИХ РУКАХ

БУКАРЕШТ. — Влада в Румунії перейшла цілковито в руки армії. Міністрами поставали в новім кабінеті самі ґенерали. Премієр Антонеску, що є сам ґенералом, завів справжню військову диктатуру.

ХВАЛЯТЬСЯ СЕРЕДНОВІЧЧЯМ

Німецька преса подає, що німці горді „зо середновічної культури". Це має бути відповідь Англії й Америці, які заповідають, що колиб німці виграли, то звелиб Европу до часів темного середновіччя.

ТАРЗАН, ч. 213. Несхопна дівчина.

З високого дерева Гамбу слідкував за тим, як лев вискочив з ліса і пігнався в напрямку безборонного хлопця.

Тимчасом Тарзан йшов слідами дикої дівчини, доки ті сліди не урвались. Вона тут скочила на дерево.

Тарзан також вискочив на дерево, але на його здивування там не знайшов ні найменшої зломаної галузки, що вказувалаб, що туди пройшла дівчина.

Тарзан засміявся. Бо ця дівчина уживала тих самих способів затирання слідів за собою, що й він уживав. Та ця весела погоня оберталась тепер у боротьбу на смерть і життя.